

تأثیر مایع درمانی وریدی بر علائم بالینی آپاندیسیت حاد

email:Raisolsadat,mohammad@ childrens.edu

خلاصه

مقدمه

تشخیص آپاندیسیت حاد با علایم مبهم در بعضی موارد با تاخیر انجام می شود و بیشتر در این فاصله بیماران تحت مایع درمانی قرار می گیرند که در نتیجه این اقدام علائم آنها تخفیف می یابد به طوری که بعضی از بیماران از انجام عمل جراحی سرباز می زنند. هدف از این مطالعه بررسی تاثیر مایع درمانی بر علایم بالینی آپاندیسیت حاد است.

روش کار

این مطالعه کارآزمایی بالینی آینده نگر از سال ۱۳۸۵-۱۳۸۸ در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد انجام شده است. در این پژوهش ۱۳۰ بیمار در دو گروه ۶۵ نفری مورد بررسی قرار گرفتند که در یک گروه ۶ ساعت قبل از عمل مایع درمانی انجام شده و در گروه دیگر هیچگونه دارو یا مایعی تجویز نشد. اطلاعات بالینی ثبت و پس از ۶ ساعت بیماران تحت عمل جراحی قرار گرفته و پاسخ پاتولوژیک ثبت گردید. اطلاعات به دست آمده دسته بندی و با نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند و $p < 0.05$ با ارزش تلقی گردید.

نتایج

براین اساس کاهش نمره درد، توزیع تغییرات اشتها (بهتر شدن آن) و کاهش حساسیت و حساسیت برگشتی در گروه مایع درمانی تفاوت معنی داری در مقایسه با گروه مایع درمانی نشده، داشت ($p < 0.05$).

نتیجه گیری

این نتایج نشان داد که مایع درمانی قبل از جراحی آپاندیسیت می تواند باعث تغییرات فاحش در علائم بالینی آپاندیسیت گردد. این موضوع موجب انحراف تشخیصی و یا تاخیر در درمان می شود. بنابراین در بیمارانی که مایع درمانی شده اند پزشک باید به این نکته توجه داشته باشد که کاهش علایم ممکن است ناشی از این اقدام باشد، هر چند دلایل فیزیو پاتولوژیک برای آن کاملاً مشخص نیست.

کلمات کلیدی: آپاندیسیت حاد، درد شکم، مایع درمانی

^۱ سید محمدعلی رئیس

* السادات

^۲ فریبا تبریزیان

^۳ ناصر دلیلی

^۴ محمدعلی یعقوبی

^۵ آرمن الهی فر

^۶ امیر حسین علیان

^۷ علیرضا حاتمی

^۸ مجتبی مشکات

۱- استادیار گروه جراحی اطفال، دانشکده

پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، مشهد، ایران

ایران

۲- استادیار گروه اطفال، دانشکده پزشکی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، مشهد، ایران

۳- استادیار گروه جراحی عمومی، دانشگاه

پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد، مشهد، ایران

ایران

۴- پژوهشک عمومی، مشهد، ایران

۵- کارشناس ارشد آمار پزشکی، دانشگاه آزاد

اسلامی واحد مشهد، مشهد، ایران

۶- مشهد- بیمارستان آریا، گروه جراحی عمومی،

مشهد، ایران تلفن: +۹۸-۰۵۱۱-۲۲۲۹۰۹۴-۰۹۸

مقدمه

از مطالعه حذف شدند. نیز از مجموع بیماران، ۵۳ بیمار به علت علایم شدید پیشرفت، آبسه، پرتوزیت، وجود بیماری همراه، مصرف آنتی بیوتیک یا مایع درمانی قبل از مراجعت که انجام طرح برای آنان مقدور نبود از مطالعه حذف شدند.

از باقی مانده بیماران (۲۳۴ بیمار) ۵۲ بیمار با توجه به نیاز به دریافت رضایت نامه از بیماران برای انجام طرح رضایت ندادند و در این میان ۳۲ بیمار با نظر جراحان مسئول در طرح قرار نگرفتند بنابراین "جمعاً" ۱۵۰ بیمار به طور یک درمیان و مرتب در دو گروه ۷۵ نفری تحت تحقیق گرفتند که این گروه‌ها به مدت ۶ ساعت قبل از عمل از زمان بستری تحت مراقبت در بیمارستان و معاینه قرار گرفته و پرسشنامه مربوط به علایم و سایر بررسیها در طی مدت بستری قبل از عمل و نیز اندازه گیری شدت درد براساس معیار Numerical Rating Scale (NRS) قرار می‌گرفتند. از این دو گروه از بیماران، یک گروه به مدت ۶ ساعت تحت مایع درمانی به میزان یک لیتر محلول رینگر در بزرگسالان و در افراد زیر ۱۲ سال یا وزن کمتر از ۳۰ کیلو گرم به میزان ۲۰ میلی لیتر به ازای کیلو گرم، رینگر در طی ۶ ساعت قبل از عمل در یافت کردند. پس از این دوره مایع درمانی مجدداً با معیار NRS مورد بررسی قرار گرفتند. در گروه دوم، بیماران را بدون دریافت هیچگونه دارو یا مایع تحت نظر قرار گرفتند و پس از ۶ ساعت مجدداً بیماران معاینه شدند و شدت علایم بر اساس پرسشنامه ثبت گردید. هر دو گروه پس از معاینه‌ی مجدد تحت عمل جراحی قرار می‌گرفتند و آپاندیسیت حدف شد. در هر دو گروه ده بیمار به علت پاتولوژیک قرار می‌گرفت. در هر دو گروه ده بیمار از نظر نقایص پرونده‌ها و اطلاعات کسب شده و همگنی آماری از نظر سن و جنس از مطالعه حذف شده و مجموعاً "در هر گروه ۶۵ بیمار مورد بررسی قرار گرفتند که اطلاعات به دست آمده دسته بندی و با نرم افزار SPSS و به کمک آزمونهای همبستگی پیرسون و فیشر و ویلکاکسون تجزیه و تحلیل شدند و ($p < 0.05$) با ارزش تلقی گردید.

نتایج

آپاندیسیت حاد شایعترین اورژانس جراحی شکم در تمام سنین است که با انجام معاینه بالینی و استفاده از روش‌های تشخیصی، بیشتر بیماران به موقع تحت عمل جراحی قرار می‌گیرند (۱، ۲). در عین حال با توجه به تشخیص‌های افتراقی متعدد با بروز موارد با علایم مبهم وغیر کامل گاهی اوقات تشخیص با تاخیر انجام شده و موجب بروز عوارض می‌گردد (۶، ۷). از طرفی گاهی به علت زمان مراجعت بیماران یا همین علایم مبهم و بینایی و بحث انگیز بیماران تحت نظر گرفته شده و عمل جراحی چند ساعتی به تعویق می‌افتد (۲، ۳). در این فاصله بیشتر بیماران تحت مایع درمانی (سرم تراپی) وقت قرار می‌گیرند. طی سالها این نکته به نظر آمد که بیمارانی که تحت مایع درمانی قرار می‌گیرند علائم بالینی آنها تخفیف می‌یابد و در معاینات بعدی توسط همان پزشک یا جراح دیگر یا حتی خود بیماران این تخفیف علایم ذکر می‌گردد. به طوری که در مواردی علی رغم وجود بیماری، بیماران از انجام عمل جراحی سرباز می‌زنند لذا این کاهش علایم ممکن است موجب اشتباه در تشخیص یا تاخیر در درمان شده و موجب عوارض شود.

هدف از این مطالعه بررسی تاثیر مایع درمانی بر علایم سوبژکتیو و ابژکتیو آپاندیسیت حاد بخصوص اثر آن بر کاهش درد به عنوان مهمترین علامت آپاندیسیت و سایر علایم مانند بی اشتہایی، حساسیت و حساسیت برگشتی (ریباند تندرنس) می‌باشد.

روش کار

در یک مطالعه کارآزمایی بایینی آینده نگر در مقطع زمانی مهرماه ۱۳۸۵ لغایت مهر ماه ۱۳۸۸ در دو مرکز درمانی از مراکز آموزشی درمانی وابسته و همکار با دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد از تعداد ۳۲۰ بیمار با تشخیص آپاندیسیت حاد، بیمارانی که شرایط انجام تحقیق را داشتند انتخاب شده و در دو گروه مورد مطالعه قرار گرفتند که مجموعاً ۱۳۰ بیمار از کل بیماران بودند. از کل بیمارانی که با تشخیص آپاندیسیت بستری شده بودند، ۳۳ بیمار تشخیص غیر آپاندیسیت در زمان عمل جراحی داشتند که

توزیع زمان مراجعه بیماران از زمان شروع علایم تا زمان بستری به صورت جدول زیر بوده است که اکثر بیماران پس از ۷-۱۲ ساعت از شروع علایم به بیمارستان مراجعه و تحت بستری قرار گرفته‌اند (جدول ۱).

از نظر علائم سوبژاکتیو که شامل تهوع، استفراغ، بی اشتہایی، نوع و نقطه شروع درد بود، اطلاعات زیر به دست آمد. در ۹۳/۸٪ از بیماران مایع درمانی شده و در ۸/۹۰٪ از بیماران بدون مایع درمانی تهوع وجود داشت. در ۸/۵۰٪ از بیماران استفراغ ذکر می‌شد و ۲/۴۹٪ از آنها استفراغ نداشتند. در هر دو گروه فقط ۵ بیمار بی اشتہای نبودند و ۳/۹۲٪ بیماران بی اشتہای را ذکر می‌کردند. شایعترین نقطه شروع درد تمام شکم (۳۸/۳٪) و سپس اطراف ناف (۳۳/۸٪) بود. شروع درد از سایر نقاط شکم نسبتها کمتری داشت. از نظر علایم فیزیکی (ابژکتیو)، نقاط حداکثر حساسیت در معاینه بیماران به ترتیب مک بورنی و دور ناف بودند. در گروه مایع درمانی شده ۵/۷٪ در گروه بدون مایع درمانی یک بیمار (۱/۵٪) حساسیت برگشتی (ربیاند) نداشتند.

در این پژوهش ۱۳۰ بیمار در دو گروه ۶۵ نفری که شرایط لازم برای مطالعه داشتند مورد بررسی قرار گرفتند که در یک گروه ۶ ساعت قبل از عمل از زمان بستری مایع درمانی انجام شده و در گروه دیگر هیچگونه دارو یا مایعی از زمان بستری تا عمل جراحی تجویز نشد و اطلاعات آنان شامل سن، جنس، زمان شروع علایم، فاصله زمانی مراجعه از شروع علایم تا بستری، علایم بالینی در زمان بستری و پس از ۶ ساعت و نیز اقدامات پاراکلینیکی و رادیو لوژیک انجام شده ثبت گردید. پس از طی حداقل ۶ ساعت از زمان بستری بیماران تحت عمل قرار گرفته و پاسخ پاتولوژیک پس از بررسی پاتولوژی ثبت می‌گردید. از نظر سن و جنس در دو گروه مایع درمانی شده و نشده اطلاعات زیر به دست آمد. به طوری که در گروه مایع درمانی شده ۲۳ بیمار مرد (۴/۳۵٪) و زن (۵/۶۴٪) و در گروه مایع درمانی نشده ۲۷ مرد (۴۱٪) و زن (۵/۵۸٪) بودند. از نظر سنی کمترین سن ۶ سالگی و بالاترین سن ۹۸ سالگی بوده و در گروه مایع درمانی شده متوسط سن ۲۱/۳ سال و در گروه مایع درمانی نشده ۲۲ سال بود. از نظر سن و جنس تفاوت معنا داری بین آنان وجود نداشت. هر چند در گروههای مورد مطالعه تعداد بیماران زن بیشتر از مرد بود که علی رغم احتمال بیشتر آپاندیسیت در مردان ممکن است ناشی از رضایت بیشتر زنان در قرارگیری در طرح بوده باشد (۱۰٪).

جدول ۱- توزیع زمان مراجعه بیماران پس از شروع علایم در دو گروه

گروه / زمان مراجعه (به ساعت)	همه	هیدروتروابی شده	هیدروتروابی نشده	تعداد	تعداد	مجموع
۱-۶	۱۴	۷	۷/۲۱/۵	۲۱	۷/۱۰/۸	۱۶/۲٪
۷-۱۲	۱۸	۳۱	۷/۲۷/۷	۴۹	۷/۴۷/۷	۳۷/۷٪
۱۳-۱۸	۲۴	۱۹	۷/۳۶/۹	۴۳	۷/۲۹/۲	۳۳/۱٪
۱۹-۲۴	۹	۸	۷/۱۳/۸	۱۷	۷/۱۲/۳	۱۳/۱٪
جمع	۶۵	۶۵	۷/۱۰/۰	۱۳۰	۷/۱۰/۰	۱۰۰٪
آماره آزمون	Mann-Whitney U=2082.0 P-Value=0.881					
مقدار احتمال						

جدول ۲- تغییرات در نمره درد بیماران دو گروه

گروه	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون
زمان بستری	۷	۹	۸/۲	۷	Wilcox on Signed Ranks Test=-6.47 P-Value=0.0001**
هیدروتروابی شده	۲	۹	۴/۵	۲/۱	زمان عمل

Wilcox on Signed Ranks Test=-0.013
P-Value=0.990

	۸	۷/۲	۹	۶	زمان بستری
	۱/۲	۷/۲	۱۰	۴	زمان عمل

جدول ۳- توزیع تغییرات حساسیت در بیماران دو گروه

گروه کاهش حساست	هیدروتروابی شده	هیدروتروابی نشده	تعداد	درصد												
ندارد																
دارد																
جمع																
آماره آزمون																
مقدار احتمال																

Pearson Chi-Square= 42.77
P-Value=0.0001**

جدول ۴- توزیع کاهش ریباند در بیماران دو گروه

گروه کاهش ریباند	هیدروتروابی شده	هیدروتروابی نشده	تعداد	درصد												
ندارد																
دارد																
جمع																
آماره آزمون																
مقدار احتمال																

Pearson Chi-Square= 56.02
P-Value=0.0001**

جدول ۵- توزیع پاسخهای پاتولوژی در بیماران دو گروه

گروه پاتولوژی	هیدروتروابی شده	هیدروتروابی نشده	تعداد	درصد												
ملتهب																
وکتئسیونه																
چرکی																
گانگرنه																
پروفوره																
پریتوئیت																
موضعی																
جمع																
آماره آزمون																
مقدار احتمال																

تغییرات درد در دو گروه که به روش (NRS) در زمان قبل از شروع مایع درمانی در گروه مایع درمانی شده، و زمان بستری در گروه مایع درمانی نشده، اندازه گیری شد. قبل از عمل جراحی پس از مایع درمانی یا پس از گذشت حداقل ۶ ساعت از زمان بستری مجدداً نمره بندي NRS انجام شده و مقایسه گردید که

در ۴۹ بیمار در گروه مایع درمانی شده و ۵۷ بیمار در گروه بدون مایع درمانی علامت Rovsig مثبت بود. در همین حال علامت Psoas در ۸ بیمار مایع درمانی شده و ۹ بیمار بدون مایع درمانی مثبت بود. در ۸ بیمار از گروه مایع درمانی شده علامت ابتوراتور مثبت بود ولی هیچ بیماری در گروه بدون مایع درمانی علامت ابتوراتور مثبت نداشتند. در مجموع از نظر آماری تفاوتی بین دو گروه از نظر عالیم ابژکتیو وجود نداشت. بررسی های پاراکلینیکی در بیماران انجام شده و نتایج به دست آمده به شرح زیر بود: در همه بیماران شمارش گلوبولهای سفید انجام شد و در همه موارد شیفت به چپ وجود داشت ولی فقط در ۶ بیمار از گروه مایع درمانی شده و در ۴ بیمار از گروه بدون مایع درمانی شمارش گلوبولی بالای ۱۰۰۰ بود. رادیوگرافی ساده شکم در ۵۳٪ بیماران مایع درمانی شده و ۴۱٪ بیماران بدون مایع درمانی انجام شده است، در سایر بیماران که رادیوگرافی انجام شده شایعترین یافته ایلشوس لوکالیزه بود. در ۷۳٪ بیماران مایع درمانی شده و ۶۰٪ بیماران مایع درمانی نشده سونوگرافی شکم انجام شد. در سونوگرافی قطر آپاندیس در زیر ۱۲ سال بیش از ۶ میلی متر و در بزرگسالان بیش از ۷ میلی متریا لوب غیرقابل کمپرس مثبت تلقی گردید. در ۴۱٪ بیماران با مایع درمانی و در ۱۷٪ بیماران مایع درمانی نشده سونوگرافی طبیعی گزارش شده بود. تغییرات مختلف در عالیم سوژکتیو و آبژکتیو پس از انجام مایع درمانی نسبت به گروه مایع درمانی نشده به صورت زیر به دست آمده است. توزیع وجود بی اشتہایی در دو گروه بیماران حدود ۹۲٪ بود که در دو گروه مشابه بود ولی تغییرات آن (بهتر شدن آن) در گروه مایع درمانی شده با گروه مایع درمانی نشده بسیار متفاوت بود. بهتر شدن اشتها در ۳۸ نفر (۵۸٪) از بیماران گروه مایع درمانی در مقابل ۳ نفر (۴٪) از بیماران گروه مایع درمانی نشده وجود داشت (p=0.0001).

مانده است ولی عملاً" چنین پدیده ای در این پژوهش اتفاق می افتد که تفاوت معنی داری در نمره درد بیماران به طور فاحش دیده می شود و باید در نظر گرفته شود. شاید دلیل بروز این پدیده قیق شدن یا دفع کلیوی سیتوکین ها و عوامل التهابی از طریق دیورز باشد که نیاز به اثبات دارد. در بررسی تغییرات عوامل

این تغییرات و توزیع آنها به این صورت بوده است (جدول ۲). تفاوت معنی داری در کاهش درد و نمره درد بین دو گروه وجود داشت ($p < 0.05$).

حساسیت در لمس که در ابتدا در همه بیماران وجود داشت، تغییرات آن در دو گروه پس از مایع درمانی و تحت نظر گرفتن به صورت زیر به دست آمد که کاهش حساسیت در گروه مایع درمانی در ۴۷ بیمار (۷۲/۵٪) و در گروه مایع درمانی نشده در ۱۰ بیمار (۱۵/۵٪) دیده شد که تفاوت معنی داری در دو گروه داشت ($p = 0.0001$) (جدول ۳). حساسیت برگشتی (ربیاند) در زمان بستری در گروه مایع درمانی شده در ۵ بیمار و در گروه مایع درمانی نشده در یک بیمار وجود نداشت، اما پس از انجام مایع درمانی یا و تحت نظر گرفتن کاهش ریباند تندرنس در گروه مایع درمانی شده در ۴۴ بیمار کاهش نشان داد در حالی که این کاهش فقط در ۳ بیمار از گروه مایع درمانی نشده دیده شد که تفاوت معنی داری را در دو گروه نشان داد ($p = 0.0001$) (جدول ۴). بررسی حساسیت برگشتی (ربیاند تندرنس) که از علامت ابژکتیو است توسط پزشک واحد انجام شده و با توجه به عدم وجود نمره بنده خاص مبنای تغییرات آن انجام معاینه اولیه و مجدد توسط یک پزشک واحد در زمان بستری و پس از ۶ ساعت بوده است. آنتی بیوتیک بر اساس نظر جراح در ۱۲ بیمار گروه مایع درمانی شده و در ۴۱ بیمار گروه مایع درمانی نشده مصرف گردیده است. پس از عمل پاسخ پاتولوژی بیماران پیگیری و اطلاعات جمع آوری شد.

بحث

آپاندیسیت حاد شایعترین اورژانس جراحی شکم در تمام سنین است (۱، ۴، ۱۰). با توجه به اثر مایع درمانی در کاهش علایم بالینی (سویژکتیو) و علایم فیزیکی (ابژکتیو) در طی تجربیات بالینی در این تحقیق نیاز به آگاهی به این پدیده احساس می گردید. هر چند مقالات متعددی در مورد عوامل تاخیر در تشخیص آپاندیسیت در بالغین و اطفال وجود دارد (۶-۷). ولی تاکنون مقاله یا مطلبی در این مورد در منابع فارسی و غیرفارسی یافته نشده و دلایل وجود فیزیوپاتولوژیک این پدیده ناشناخته

تشکر و قدردانی

این پژوهش نتیجه طرح پژوهشی مصوب دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد می باشد که از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد و همکاران طرح و همکاران و پرستاران بخشهای جراحی بیمارستانهای ۱۷ شهریور مشهد وابسته به سازمان تامین اجتماعی و ۲۲ بهمن وابسته به دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد و نیز سرکار خانم یوسفی که در جمع بندی و آماده سازی اطلاعات و همه عزیزانی که در انجام این پژوهش همکاری داشتند صمیمانه تقدیر و تشکر می شود.

داخل بافتی در پدیده های التهابی روده بزرگ و آپاندیس وجود پیتیدهای وازو اکتیو و نوروپیتیدها بررسی و اثبات شده است (۹،۸). ولی آیا کاهش یا ترقیق این مواد با مایع درمانی عامل بروز این پدیده است؟ این مسئله نیاز به بررسی بخصوص بروز علل فیزیو پاتولوژیک آن دارد ولی آنچه از نظر بالینی اهمیت دارد آگاهی از این پدیده است که موجب کاهش خطای تشخیص در بیماران مبتلا به آپاندیسیت حاد می گردد، بخصوص زمانی که فرد معاینه کننده تغییر کند یا بیمار قبل از معاینه تحت مایع درمانی قرار گرفته باشد.

نتیجه گیری

این نتایج نشان داد که مایع درمانی قبل از جراحی آپاندیسیت می تواند باعث تغییرات فاحش در علائم بالینی آپاندیسیت گردد. این موضوع موجب انحراف تشخیصی و یا تأخیر در درمان می شود. بنابراین در بیمارانی که مایع درمانی شده اند پزشک باید به این نکته توجه داشته باشد که کاهش علایم ممکن است ناشی از این اقدام باشد، هر چند دلایل فیزیو پاتولوژیک برای آن کاملا مشخص نیست.

References:

1. Charles JA, Douglas CB, Samuel EB, Yoginder V, Carroll MH. Failure in the nonoperative Management of pediatric ruptured Appendicitis: predictors and consequences. *J Pediatr Surg* 2007; 42:9348-9348.
2. Stephen EM, Kurt DN. Current management of Appendicitis. *Seminars in pediatric Surgery*. 2007; 16:34 -40.
3. Michael T, Sherif E , Nam N, Fombe N. Emergent vs. urgent appendectomy in children : a study of outcomes . *J Pediatr Surg* 2005; 40:1912-1915.
4. Sherif J, Martin L , Livia B, Helene F, Luong N, et al. Appendicitis in children : a ten- year update of therapeutic recommendations . *J Pediatr Surg* 2003; 38:236-242.
5. Wilson D, McClain WA. Diagnostic delay in Appendicitis. *Br J Gen Pract* 1995; 45:326.
6. Cappendijk VC, Hazenbroek FWJ. In impact of diagnostic delay on course of Appendicitis. *Arch Dis Child* 2000; 83:64-66.
7. Buchman GT, Zuidema GD. Reasons for delay of diagnosis of acute Appendicitis. *Surg Gynecol Obstet* 1984; 158:260-266.
8. Kubota Y, Ptras RE, Ottaway CA, Tubbs RR, Farmer RG, Fiocchi C. Colonic vasoactive intestinal peptide nerve in inflammatory bowel disease. *Gastroenterology* 1992; 102:1242.
9. Bouchard Sm, Russo P, Radu AP. Expression of neuropeptides in normal and abnormal Appendicitis. *J Pediatr Surg* 2002; 40:366-372.
10. Addiss DG, Shaffer N, Fowler BS, Tauxe RV. The epidemiology of appendicitis and appendectomy in U.S. *Am J Epidemiol* 1990; 132:910-925.